

פסק דין

(הכרעת דין)

הנקבלת הנה סטודנטית בבית הספר לחינוך בחוג להוראת המדעים במסגרת לימודי תעודת הוראה בתחום המדעים. ביום 31 באוגוסט 2010 התקיימה בחינה בקורס "היבטים קוגניטיביים בהוראת המדעים והמתמטיקה" אליו הייתה רשומה. על פי כתב הקובלנה, במהלך הבחינה עלה חשד אצל המשגיחה כי הנקבלת מעתיקה וזאת לאחר שהנקבלת פתחה וסגרה את קלמרה מספר רב של פעמים, תוך שהיא עושה שימוש תדיר בטיפקס. כנטען, בסיום הבחינה התבקשה לפתוח את הקלמר שהיה ברשותה ובתוכו התגלה דף בכתב ידה, שהכיל חומר שלא הותר לשימוש (הבחינה הייתה ללא שימוש בחומרי עזר). בכך, נטען בכתב הקובלנה, עברה הנקבלת על עבירות של הונאה בעבודה והפרת הוראות (לפי סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) בהתאמה).

בפניי התנהל דיון שנפרס על פני ארבע ישיבות. אל מול גרסת הקובל, הציגה הנקבלת גרסה משלה להשתלשלות האירועים. לטענתה, היא אכן פתחה מספר פעמים את הקלמר במהלך הבחינה כדי להשתמש בטיפקס. מעיון בטופס הבחינה עולה, כי אכן נעשה שימוש בטיפקס מספר פעמים במהלכה של הבחינה. עם סיום הבחינה, הוסיפה הנקבלת והסבירה בעדותה, החזירה את הבחינה למשגיחה ולאחר מכן, עוד בטרם יצאה מהכיתה, פנתה לעבר התיק שלה שהיה מונח בקדמת הכיתה, ליד המשגיחות. בעדותה הסבירה הנקבלת כי לאחר הגשת הבחינה רצתה לבדוק את תשובותיה לאור סיכומי החומר אותם הכינה לפני הבחינה, כשהשאלות והתשובות עדיין רעננות בזכרונה. לפיכך, שלפה את דף הנוסחאות שהיה מונח במהלך הבחינה בתיק שלה (שהיה מונח, כאמור, בכל העת ליד המשגיחות), וקראה אותו כדי לראות אם השיבה נכונה על השאלות. עם סיום העיון בפתק, הכניסה אותו לקלמר שלה ופנתה לעבר היציאה. בשלב זה עצרה אותה המשגיחה, ביקשה לראות את הקלמר ומצאה בו את הפתק. הנקבלת נימקה את העובדה שהחזירה את דף הנוסחאות לקלמר ולא לתיק בכך שגילתה שבתא האחורי של התיק שלה, בו היה מונח הפתק לפני כן, נוצר קרע ועל כן חששה שהפתק יפול מהתיק. לפיכך, הניחה את הפתק בקלמר בטרם יצאה מהכיתה.

במהלך עדותה של הנקבלת התברר כי בניגוד לגרסה הראשונית של הקובל, בכיתה היו שתי משגיחות ולא אחת. דבר זה, יש לומר, לא נאמר על ידי המשגיחה אשר תפסה את הפתק

(להלן: משגיחה א') ולא על ידי מרכזת המשגיחות בבית הספר לחינוך. לגרסתן, הייתה רק משגיחה אחת בכיתה, והיא זו שחשדה בנקבלת, לקחה ממנה את מחברת הבחינה ואף עצרה אותה ישר לאחר הגשת הבחינה. לפי גרסה זו, לנקבלת כלל לא היה זמן להוציא פתק מהתיק ולהכניסו לקלמר, שכן הנקבלת נעצרה עם הפתק בקלמר מייד עם הגשת הבחינה שלה. אלא, שמתברר כי המשגיחה שקיבלה את המחברת מהנקבלת אינה אותה משגיחה שתפסה אותה עם הפתק, וכי בין הגשת המחברת לבין יציאתה של הנקבלת מהכיתה ותפיסתה עם הפתק על ידי משגיחה א' היה פער זמנים בו אכן יכלה הנקבלת לגשת לתיק ולעשות את שטענה שעשתה. גרסה זו, עליה העידה הנקבלת, נתמכה על ידי עדותו של בן כיתתה של הנקבלת. לדבריו, ראה את הנקבלת מגישה את הבחינה שלה למשגיחה צעירה (להלן: משגיחה ב'), שאינה זו שתפסה את הנקבלת עם הפתק בקלמר. לאחר מכן, ראה שהנקבלת לוקחת את התיק שלה מהערימה, חוזרת למקומה ולאחר מכן ניגשת לצאת מהכיתה ושם נעצרת על ידי משגיחה א'.

בחרתי להאמין לעדות בן הכיתה. עדותו הייתה אמינה. הוא אמנם מכיר את הנקבלת, אולם הם אינם חברים ואין כל סיבה נראית מדוע ישקר. לטענתה של משגיחה א' כי דרשה מהנקבלת להראות לה את הקלמר עם הגשת הבחינה ועוד בטרם זו ניגשה לתיק שלה, לעומת זאת, אין תימוכין. יתר על כן, מעדותה של משגיחה ב' עולים ספקות קשים בנוגע לאמינות הגרסה לפיה משגיחה א' היא זו שלקחה את המחברת מהנבחנים. לאחר שהתברר כי אכן הייתה משגיחה נוספת בכיתה, הוזמנה אף היא להעיד. אלא שעדותה של משגיחה ב' הייתה בלתי אמינה בעליל, שכן כבר מתחילת עדותה הבהירה כי אינה מוכנה לענות לשאלות ב"מביכות אותה", כי היא "אינה עומדת למשפט" ולאורך כל עדותה המשיכה לאיים כי תעזוב את החדר אם ימשיכו לשאול אותה שאלות שונות. תגובה זו מנעה אפשרות להבין מה התנהל בחדר הכיתה. לטענתה, היא לא לקחה את הבחינה של הנקבלת (ולמעשה, לא לקחה אף בחינה) מאחר והיא אינה מוסמכת לעשות כן. למרבה הצער, עדותה הייתה לא אמינה באופן מובהק. היא נראתה מבוהלת וכעוסה. כאמור, טענתה שלא לקחה בחינות מתלמידים הופרכה על ידי הנקבלת ועל ידי בן כיתתה של הנקבלת, ולאור חוסר האמינות המובהק של עדותה, אני מעדיף להאמין לעדויות אלה.

דומה שגם הקובל נטש את הגרסה הראשונה לפיה משגיחה א' היא שלקחה את המחברת מהנקבלת, אולם הלה לא סיפק כל גרסה חליפית ולא הסביר את הסתירה בעדותה הראשונית. משהובהר כי משגיחה א' לא לקחה את המחברת מהנקבלת, אלא רק עצרה אותה בצאתה מהכיתה (לאחר שמשגיחה ב' לקחה אותה ממנה, כפי הנראה), מתברר כי בניגוד לגרסת הקובל, לנקבלת היה זמן לגשת לתיק שלה לאחר הגשת הבחינה ולהוציא ממנה את הפתק ולהעבירו לקלמר שלה. כאמור, גרסה זו מתחזקת לאור עדותו של בן כיתתה של הנקבלת

שהעיד כי ראה את הנקבלת ניגשת לתיק שלה לאחר שהגישה את הבחינה שלה למשגיחה ב', ונעצרת רק לאחר מכן על ידי משגיחה א', בבואה לצאת את הכיתה.

אין ספק כי הימצאו של פתק בקלמר שהיה עם הנקבלת במהלך הבחינה הוא ראייה המחשידה את הנקבלת בהונאה במהלך הבחינה. עם זאת, איני מקבל את טענתו של הקובל כי משנמצא הפתק בתוך הקלמר של הנקבלת, עובר הנטל לכתפיה לשכנע את בית הדין שלא נעשה בו שימוש במהלך הבחינה. הלכה זו היא נכונה ואף ראויה במצב בו הפתק אכן נמצא ברשות התלמיד במהלך הבחינה, כפי שנפסק במספר פרשיות (ד/11/01, ד/16/2001 ועוד). במקרה זה, אכן אין צורך להוכיח שימוש בפתק, והנטל עובר לכתפי הנקבל להוכיח כי לא עשה שימוש בפתק שהיה ברשותו בבחינה. ואולם, בעניינינו, כל שהוכח הוא שהפתק נמצא ברשות התלמידה בסמוך לאחר הבחינה (ולא במהלכה). משגיחה א', שחשדה בנקבלת במהלך הבחינה, בחרה שלא לדרוש את הצגת הקלמר במהלך הבחינה והיא חיכתה לסופה, לאחר שלנקבלת הייתה הזדמנות לגשת לתיק שלה ולהוציא ממנו פתקים. בחקירתה הנגדית הסבירה משגיחה א' שנמנעה מלעשות זאת מכיוון שלא רצתה להפריע לנקבלת במהלך הבחינה שלה. האמנתי לדבריה, והתרשמתי מאוד מכנותה ומהגינותה של משגיחה א'. אין ספק שהיא ניסתה לעשות עבודתה באופן ההגון והישר ביותר, בעדינות וברגישות. ברם, מתוך זהירות ועדינות, יצא שהמשגיחה פגעה באופן אנוש ביכולת לנהל את ההליך המשמעתי באופן שירד לחקר האמת ויעשה צדק. לו הייתה עושה משגיחה א' דורשת מהנקבלת להציג בפניה את הקלמר מייד כשהתעורר חשדה, לא היה צורך לנהל את התיק באופן זה שכן השאלה אם הפתק היה בקלמר במהלך הבחינה אם לאו הייתה מתבררת באופן מייד.

במהלך הדיון עלתה השאלה האם קיימת הנחייה כללית באוניברסיטה למשגיחות, לפיה, במקרה ומתעורר חשד להעתקה מפתק, יש לדרוש מהתלמיד להראות את הקלמר או את החפץ מעורר החשד על אתר. לשאלתו של הסניגור בדבר קיומו של נוהל כזה, משגיחה א' הכחישה את קיומו. (שאלה: "האם כשיש חשד את צריכה לבדוק מיידית?" תשובה: "לא. לא הייתי בטוחה ולא רציתי להציק ל[נקבלת]"). בניגוד אליה, אמרה מרכזת המשגיחות בביה"ס לחינוך שישנם קריטריונים למשגיחות בנושא זה, וכי "אם חושדים במשהו רשאים לבקש מהתלמיד להציג או לפתוח קלמר ואפילו מותר לבקש לא לשים הקלמר על השולחן, אך אנו לא קשוחים כאלה." כאשר שב ושאל הסניגור אותה אם לא רצוי לאמת את החשד מייד, השיבה: "כן, אפשרי, אך לא כולם עם בטחון כזה. לא כולם ניגשים מיידית."

אין ספק כי נוהג זה חייב להיות חד וברור ברחבי הקמפוס, כדי שלא יישנו מקרים מהסוג של מקרה זה. דבר זה אמר כבר בעבר פרופ' רון חריס, הממונה על המשמעת, בעניין

ד/2007/27, בו התעורר חשד שתלמיד החביא פתקים בבחינה בכומתה שלו. לאור העובדה שהחשד לא התברר אלא לאחר הגשת הבחינה, לא ניתן היה עוד לדעת אם הפתקים היו בכומתה במהלך הבחינה, והנקבל זוכה מחמת הספק, ועל כך העיר הממונה על המשמעת: "אני ממליץ כי משגיחות יונחו לברר חשדות מסוג זה, עד כמה שהדבר ניתן, במהלך המבחן." אין לי אלא לחזור על המלצה זו ולומר שוב כי מתוך רצון שלא להפריע לתלמידים עלולה להיווצר פגיעה קשה יותר בתלמידים והאוניברסיטה, שכן קשה יהא להגיע לבירור האמת; עלולים להתנהל הליכים שלא ראוי היה לנהלם ואילו תלמידים שהעתיקו בבחינה עלולים לצאת זכאים.

במה שראתה משגיחה א' במהלך הבחינה אין די כדי להרשיע את הנקבלת. בעדותה הודתה משגיחה א' כי לא ראתה שימוש בפתק, וכל שראתה היו הצעות חשודות לעבר הקלמר, שנגרמו כפי הנראה, לדעתה שלה, בעקבות שימוש בטיפקס. בנוסף, היא אמרה שכלל לא חשדה בשימוש בפתק אלא דווקא בשימוש בטלפון וכי כשדרשה מהנקבלת לפתוח את קלמרה ציפתה לראות בתוכו טלפון והופתעה למצוא בו את הפתק. לגבי הפתק עצמו (שנמצא בקלמר לאחר הגשת הבחינה), הרי שהמשגיחה הודתה שהוא היה מקופל "פנימה", כלומר, עם הכיתוב כלפי פנים ולא כלפי חוץ. לפיכך, כדי לעשות בו שימוש, היה על הנקבלת להוציאו, לפותחו במלואו ורק כך יכולה הייתה לראות את שכתוב בו. דבר זה אינו הגיוני כאשר פעולת ההעתקה דורשת הצצה חטופה ומהירה. בנוסף, מדובר בפתק בגודל של דף פוליו גדול, הכתוב בכתב קטן, אולם לא צפוף ולא זערוורי. מסוכמים בו נושאים שונים, שלא בקיצור נמרץ, אלא באופן יותר הסברי. בדף ישנם גם חלקים ריקים, ולו הייתה רוצה הנקבלת לוודא שהפתק יהיה קטן יותר (כפי שנדרש לרוב מפתק המשמש להעתקות), הייתה יכולה לגזור אותם בקלות. לאור כל זאת, לדעתי אין המדובר בפתק העתקה טיפוסי, בו מנוסחים הנושאים בקיצור נמרץ, בכתב זערוורי ובדחיסה וצמצום שטח מקסימליים. יתר על כן, הקיפולים של הדף אכן נראים כמצביעים על קיפול הפתק עם הכיתוב "פנימה" ולא החוצה.

בכל האמור לעיל יש כדי לעורר בליבי אף יותר מספק סביר שהפתק שנמצא בקלמרה לאחר הגשת הבחינה אכן היה בקלמר של הנקבלת במהלך הבחינה. לאור כל האמור לעיל, אני מזכה את הנקבלת מעבירות של הונאה בעבודה והפרת הוראות (לפי סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) בהתאמה).

ניתן היום, _____, בהיעדר הצדדים.

יפורסם ללא שם הנקבלת.

דר' ישי בלנק
סגן הממונה על המשמעת